
О. В. Дегтярев

Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» ім. М. К. Янгеля», Дніпро, Україна

КРУГЛИЙ СТІЛ РЕКТОРІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І ПРОБЛЕМИ АЕРОКОСМІЧНОЇ ОСВІТИ

У травні 2019 р. в ДП «КБ «Південне» ім. М. К. Янгеля» (м. Дніпро) відбулася сьома Міжнародна конференція «Космічні технології: сучасне та майбутнє», яка проводиться під егідою Міжнародної академії астронавтики. Однією зі значних подій четвертого дня конференції — 24 травня — стало засідання круглого столу ректорів провідних закладів вищої освіти України (ЗВО) «Університетська наука — космосу». Його учасниками стали глава Державного космічного агентства України, академіки НАН України, керівники КБ «Південне» і університетів-флагманів підготовки фахівців для машинобудування: Запорізького національного технічного університету, Українського державного хіміко-технологічного університету, Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Національного аерокосмічного університету ім. Н. Е. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Національної металургійної академії України, Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

На засіданні відзначалося, що спільна робота КБ «Південне» і вищих навчальних закладів України здійснюється згідно з Генеральною угодою про спільні дослідження в галузі створення

ракетно-космічної техніки, укладеною в лютому 2013 року. За шість років у рамках цієї угоди виконано робіт на загальну суму понад 40 мільйонів гривень, розроблено понад сто науково-технічних звітів, вирішено комплекс питань зі створення сучасних конкурентоспроможних зразків ракетно-космічної техніки.

Але головним питанням круглого столу «Університетська наука — космосу» стало обговорення проблеми сучасної системи технічної освіти. Зокрема, учасники круглого столу відзначили, що останнім часом у країні відбуваються дуже негативні процеси в загальноосвітній галузі, що може призвести до повного занепаду рівня технічної освіти та різкого падіння інтелектуального рівня випускників ЗВО України в цілому. За короткий термін у країні може бути створене передове законодавче поле, отримані необхідні кошти, але фахівців-інноваторів, фахівців з високою фізико-математичною підготовкою, технологів, механіків, фахівців ІТ-технологій тощо за короткий термін не підготуєш.

Тому природною є висока занепокоєність керівників вітчизняної ракетно-космічної галузі станом підготовки інженерних кадрів практично за усіма спеціальностями, і особливо фахівцями з високою фізико-математичною підготовкою.

Загальні риси проблеми підготовки фахівців з високою освітою за технічними спеціальностями такі:

- у закладах вищої освіти відзначається значне зниження рівня шкільної підготовки абітурієнтів саме з точних наук, технічні спеціальності не

популярні серед молоді, що зумовлює низький рівень підготовки молодих фахівців;

- у суспільстві встановилася пріоритетність гуманітарної освіти, і як наслідок, стався відтік абітурієнтів на технічні спеціальності, особливо на спеціальності з глибокою фізико-математичною підготовкою;

- наявні освітні програми ЗВО розробляються без урахування реальних потреб високотехнологічних підприємств;

- автономія університетів є декларативною, а не реальною;

- зароблені університетами кошти регламентуються як бюджетні з обслуговуванням через Державне казначейство;

- кількість бюджетних місць (державне замовлення) у ЗВО для технічних спеціальностей зведена до мінімальної, що негативно позначається на кількості та якості знань абітурієнтів технічних факультетів;

- є жорсткий зв'язок між кількістю студентів закладів вищої освіти та кількістю викладачів, який призводить до зниження вимог до рівня знань студентів і якості навчання в цілому;

- сучасне виробництво потребує постійного припливу молодих висококваліфікованих кадрів у зв'язку з тим, що для випуску конкурентоздатної продукції на підприємствах вже застосовуються новітні сучасні технології та нове складне обладнання;

- за роки незалежності країни не прийнято програму забезпечення ЗВО лабораторним обладнанням;

- впровадження дуальної форми освіти, яка могла би значно підвищити якість інженерної освіти в Україні, згідно з ухваленою рішенням колегії МОН України від 26.01.2018 «Концепцією підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» передбачено тільки в 2020 — 2023 роках за умов попереднього створення відповідної нормативно-правової бази.

Враховуючи ці негативні процеси, сьогодні можна стверджувати, що назріла нагальна потреба створення постійної робочої групи із систематизації та аналізу наведених вище проблем, а також пошуку шляхів до їхнього вирішення. До складу цієї робочої групи повинні у першу чергу залучатися роботодавці, представники бізнесу, представники університетів, НАН України та інших національних академій з відповідною квотою, працівники МОН України. Це забезпечить практичне врахування позицій роботодавців і наукового суспільства в цілому при розробці та впровадженні усіх новацій МОН України.

Беручи до уваги тривалість змін навчального процесу як у школах, так і у ЗВО, якщо сьогодні не вжити невідкладних заходів для реформ інженерної освіти в Україні, вже через вісім — десять років матиме місце кадрова криза високотехнологічних підприємств. За думкою учасників круглого столу, до таких першочергових заходів належать:

- перехід фінансування вітчизняної науки від сучасної середньої частки 0.5 % від ВВП до 1.7 %, що регламентується Законом України «Про наукову та науково-технічну діяльність»;

- упровадження концепції приватно-державного партнерства освіти, науки, бізнесу і влади з метою створення сприятливої для розвитку вітчизняної інноваційної системи;
- створення постійної робочої групи із представників вітчизняних промислових підприємств, бізнесу, НАН України та інших національних академій наук, університетської спільноти, асоціації роботодавців та інших громадських об'єднань для аналізу проблемних питань вітчизняної вищої освіти і науки та визначення шляхів їхнього вирішення;
- збільшення часу та підвищення якості викладання точних дисциплін у школі за рахунок значного підвищення методології та зарплати вчителів;
- популяризацію досягнень аерокосмічної галузі України та її всебічну підтримку, бо тільки системне економічне зростання в галузі дозволить широко залучати молодь до навчання за технічними спеціальностями;

- зміну процедури вступу до ЗВО, яка дозволить здійснювати якісний відбір абітурієнтів;
 - збільшення кількості бюджетних місць у ЗВО на технічні спеціальності;
 - підвищення престижності технічних спеціальностей шляхом збільшення стипендій на відповідних факультетах;
 - прискорення створення нормативно-правової бази з питань організації освітнього процесу за дуальною формою та/або негайне створення дослідно-експериментальних кластерів для відпрацювання дуальної освіти на базі зацікавлених закладів освіти та високотехнологічних підприємств. ДП «КБ «Південне» могло б стати одним з ефективних майданчиків практичного запровадження системи дуальної освіти.
- За результатами дискусії учасники круглого стола вирішили направити уряду звернення та пропозиції щодо поліпшення системи підготовки висококваліфікованих фахівців для високотехнологічних галузей промисловості.